

Οδηγός στον *Οδυσσέα* Ο Άρης Μαραγκόπουλος μιλάει για το νέο βιβλίο του, βοήθημα στον αναγνώστη του Τζόις

Συνέντευξη

Καθημερινή, Ένθετο «Πολιτισμός»
Σάββατο 17 Νοεμβρίου 2001
Όλγα Σελλά

Ένα βιβλίο που «απογοητεύει απελπιστικά τον προτιθέμενο αναγνώστη του» και ταυτόχρονα ένα βιβλίο, το οποίο ογδόντα χρόνια μετά την έκδοσή του, εξακολουθεί να πουλάει εκατό (100) χιλιάδες αντίτυπα ετησίως. Πρόκειται για τον *Οδυσσέα* του Τζέιμς Τζόις, έργο που έχει καταχωρηθεί ήδη στα κλασικά του 20ού αιώνα και της λογοτεχνίας συνολικά. Ο συγγραφέας, κριτικός και δοκιμιογράφος Άρης Μαραγκόπουλος, από τους συνεπέστερους μελετητές του έργου του Τζόις στην Ελλάδα, μάλλον αποφάσισε να αντικρούσει τη φιλοπαίγμονα διατύπωση του ίδιου του Τζόις, πως ο «ιδανικός αναγνώστης του *Οδυσσέα* δεν θα πρέπει να... κοιμάται ποτέ».

Ενεργητικός αναγνώστης

Η απάντηση του Άρη Μαραγκόπουλου βρίσκεται στο βιβλίο του *Ulysses, Οδηγός ανάγνωσης*, έναν πολυσέλιδο τόμο που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «Κέδρος». Με ποιον τρόπο βοηθάει τον εν δυνάμει αναγνώστη του *Οδυσσέα*; Τι είναι τελικά ο *Οδυσσέας* του Τζόις; Και γιατί να χρειαζόμαστε οδηγό ανάγνωσης για ένα λογοτεχνικό έργο; «Η αναγνωστική μας συμπεριφορά προσκρούει στη συμπεριφορά που απαιτεί το βιβλίο. Αναγκάζει, δηλαδή, τον αναγνώστη να είναι ενεργητικός στον έσχατο βαθμό», αφού στις σελίδες του υπάρχουν συνεχείς αναφορές στη Βίβλο, στα ομηρικά έπη και στην ευρύτερη λογοτεχνία από τις απαρχές της, λέει ο Άρης Μαραγκόπουλος.

«Το λάθος με την πρόσληψη του Τζόις είναι ότι τον βλέπουμε σαν μια ακρότητα», συνεχίζει ο συγγραφέας του *Ulysses, Οδηγός ανάγνωσης*. Κατά τη γνώμη του ο Τζ. Τζόις είναι «ο μεγαλύτερος κλασικός, αφού συνομιλεί διαρκώς με την παράδοση. Είναι στοχαστής· συνδέει τον στοχασμό με την ανάγνωση, κάτι που έχουμε ξεχάσει.».

Ανοικτό βιβλίο

Ποια είναι τα προσόντα του *Οδυσσέα*; «Είναι ένα από τα πιο απολαυστικά βιβλία· διαθέτει χιούμορ και είναι ανοικτό βιβλίο, αφού έχει τρόπους ανάγνωσης όσοι και οι πιθανοί αναγνώστες του». Το *Ulysses* μπορείς να το διαβάσεις είτε ως ποίημα είτε ως 18 διαφορετικά μυθιστορήματα, είτε ως ενιαίο έπος». Για τη διευκόλυνση των αναγνωστών αυτού του περίπλοκου βιβλίου, ο *Οδηγός ανάγνωσης* είναι χωρισμένος σε 18 κεφάλαια (όσα και το πρωτότυπο). Δεν είναι το πρώτο βιβλίο του Άρη Μαραγκόπουλου με θέμα τον τζοϊσικό *Οδυσσέα*. Έχει προηγηθεί το *Αγαπημένο Βρωμοδοουβλίνο* (επίσης από τον «Κέδρος»), στο οποίο σχολίαζε κείμενα για το έργο

του Τζ. Τζόις. Ο *Οδηγός ανάγνωσης* δεν επιδιώκει να δώσει κλειδιά στον αναγνώστη, αλλά να τον φέρει όσο το δυνατόν πιο κοντά στο πρωτότυπο. Κι αν, ωστόσο, έχουμε στη διάθεσή μας οδηγούς ανάγνωσης ενός αναμφισβήτητα απαιτητικού λογοτεχνικού έργου, δεν έχουμε μια σύγχρονη μετάφραση όλου του έργου του. Η πρώτη ελληνική μετάφραση έγινε από τους Γ. Θωμόπουλο και Λ. Νικολούζου (εκδ. Παϊρίδη), κατέλαβε οκτώ τόμους και ολοκληρώθηκε περίπου το 1985. Το δεύτερο εγχείρημα ανήκει στον Σωκράτη Καψάσκη (1990, εκδ. «Κέδρος»). Σύμφωνα όμως με τους γνώστες του τζοϊσικού έργου, καμιά από τις δύο μεταφράσεις δεν στηρίζεται στην αναγκαία φιλολογική υποδομή.

Οριζοντίως-καθέτως

Στον *Οδηγό ανάγνωσης* του *Ulysses* ο Άρης Μαραγκόπουλος μεταφράζει, πρωτογενώς, περισσότερες από εκατό σελίδες του πρωτότυπου κειμένου, απόσπασμα που προτάσσεται στο καθένα από τα δεκαοκτώ κεφάλαια του *Οδηγού ανάγνωσης*. Ακολουθεί μια σύντομη περίληψη της πλοκής για το κάθε κεφάλαιο, της συνάφειάς της με την ομηρική *Οδύσσεια*, η τεχνική του συγγραφέα και τα σχόλια για το κάθε κεφάλαιο. Το βιβλίο του Άρη Μαραγκόπουλου διαβάζεται οριζοντίως και καθέτως.

Ο Άρης Μαραγκόπουλος πιστεύει, και στη διάρκεια της συζήτησης το μεταδίδει, ότι «σήμερα, περισσότερο από ποτέ, στους καιρούς της πληθωρισμένης λογοτεχνίας, οφείλουμε να επιστρέψουμε στο παράδειγμα του Τζόις. Είναι ένα κείμενο που συνομιλεί με την παράδοση με νέο τρόπο και αφηγείται τη σύγχρονη πραγματικότητα με τρόπους εξίσου σύγχρονους. Το διάβασμα του *Ulysses* σου επιτρέπει να ανανεώσεις το ευρωπαϊκό κληροδότημα της λογοτεχνίας και να ανοίγεις στο παρόν με όρους λογοτεχνίας. Είναι ανεξάντλητο βιβλίο, όπως όλα τα μεγάλα έργα».